

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ

ਚਿੰਤਨ ਤੇ ਵਿਹਾਰ

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ
ਡਾ. ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ

ਸੰਪਾਦਕ
ਡਾ. ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ
ਭਗਤਾ ਭਾਈ ਕਾ (ਬਠਿੰਡਾ)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸੰਗੀਤਕ ਮਹੱਤਤਾ

ਪ੍ਰੋ. ਮਨੋਨੀਤ ਕੌਰ*

ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਧਰਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਅਟੁੱਟ ਅੰਗ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ ਅਜਿਹੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੀ ਜੋ ਆਪਣੀ ਸੁਲਝੀ ਹੋਈ ਸੋਚ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਆਗਮਨ (1469-1539 ਈ.) ਕਿਸੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ, ਦੇਸ਼ਾਂ-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ, ਸਿੱਧ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ, ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਸੰਗੀਤ, ਸਾਹਿਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਕਲਾ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਕਾਇਆ ਕਲਪ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ, ਮੱਧ ਪੂਰਬ, ਮੱਕਾ, ਮਦੀਨਾ, ਬਗਦਾਦ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ (ਯਾਤਰਾਵਾਂ) ਦੌਰਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਨਿਰੰਕਾਰ, ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰਨ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਅਤੇ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅੱਲਾਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਲੱਗਭਗ 58 ਸਾਲ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਗਾਇਨ ਨਾਲ ਰਬਾਬ ਸਾਜ ਤੇ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਆਰੰਭ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਗੀਤ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਮਹਾਨ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਸੰਗੀਤ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਪ੍ਰੋ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ:

ਸੰਗਤ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਕੀਰਤਨਕਾਰ ਤੰਤੀ ਸਾਜਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸੁਰ ਤਾਲ ਬੱਧ ਅਨੰਦਮਈ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਹਾਉ ਅਤੇ ਪਦਿਆਂ ਦੇ ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੋ

* ਸਰਕਾਰੀ ਰਜਿੰਦਰਾ ਕਾਲਜ, ਬਠਿੰਡਾ।